

Doc. GA27/CC26/REP/06/tr

KÜLTÜR, EĞİTİM VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU
YİRMİ ALTINCI TOPLANTISI

RAPOR *

**“ULUSLAR ARASINDA GÜVENİ TESİS ETME ARACI OLARAK
KÜLTÜRLER ARASINDA DİYALOG”**

Raportör: Prof. Filippos TSALIDIS (Yunanistan)

* *Yirmi Yedinci Genel Kurul'un 8 Haziran 2006 tarihinde Erivan'da onayladığı Metin.*

I. GİRİŞ

1. Birçok medeniyetin ve kültürün bulunduğu yerde, Avrupa ve Asya arasında köprü olan Karadeniz jeo-kültürel bölgesi, çeşitli tarihi kökleri, gelenekleri ve dinleri ile kültür çeşitliliğinin bir örneğidir. Karadeniz bölgesinin antik ve çok zengin kültür mirası; anıtlar, tarihi, estetik, arkeolojik, bilimsel, etnolojik ya da antropolojik değeri olan binalar veya siteler demektir. Kültür, sosyo-ekonomik kalkınma için temel ve ayrılmaz bir kuvvettir. Kültürel faaliyet, insan gelişiminin bir kaynağı ve aynı zamanda da bir sonucu olması nedeniyle, gelişimle doğrudan ilişkilidir. Özellikle zenginlikleri ve çeşitlilikleriyle geleneksel kültürler, Karadeniz bölgesindeki ekonomik, sosyal ve toplumsal faktörlerin gelişmesine önemli katkılar sağlayabilirler.

2. Bununla birlikte kültür, insan yaşamının önemli bir tarafını ve sosyal faaliyetlerin önemli bir kategorisini teşkil ettiği için diyalogla yakından ilişkilidir. Özetlemek gerekirse kültür, sosyal kuvvetler arasında karşılıklı bir etkileşim biçimidir; bir iletişim aracıdır veya anlaşmazlıkları önleme ve çatışmaları yatıştırma aracıdır.

3. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, toplumların, ulusların, kültürler ve medeniyetlerin genişleyen karşılıklı dayanışmasına karşı diyalogun boyutlarını belirterek, ve diyaloga her düzeyde daha geniş kapsamlı bir uluslararası görüşme ve yenilenmiş bir kararlılık için ortam hazırlayarak, 2001 yılını Birleşmiş Milletler Kültürler Arası Diyalog Yılı olarak ilan etmiştir.

4. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), diğerlerinin yanında, “medeniyetler arasında diyalog kavramını geliştirmek amacıyla konferanslar ve seminerler tertiplenmesi ve bu konu hakkında bilgi ve bilimsel malzeme yayımı yapmayı da içeren uygun kültür, eğitim ve sosyal programların planlanması ve uygulanması” çağrısında bulunmuştur. 3-21 Ekim 2005 tarihlerinde Paris'te toplanan UNESCO Genel Konferansı, 33ncü Oturumu'nda kültürel ifadelerin çeşitlilik ve farklılıklarının korunması ve tanıtılması konusundaki Konvansiyonu kabul etmiştir.

5. Avrupa Komisyonu 5 Ekim 2005 tarihinde, kültürler arası diyalogun Birlik için bir dizi stratejik önceliklerin uygulamaya konmasını kolaylaştırabilecek bir enstrüman olduğunu ve kültürler arası diyaloga adanmış bir Avrupa Yılı'nın bu önceliğin teyit edilmesi ve vatandaşların ilgilerinin de bu konuya çekilmesi bakımından eşsiz bir farkındalık yaratma aracı oluşturacağını belirterek, 2008 yılının “Avrupa Kültürler Arası Diyalog Yılı” olmasını önermiştir.

6. KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu bu çerçevede içinde “Uluslar arasında güveni tesis etme aracı olarak kültürler arasında diyalog” konusunu 26ncı Toplantısı'nın gündeminin ana maddesi olarak ele almaya karar vermiştir.

7. Yakın geçmişteki karikatür krizi ile ilgili olarak meydana gelmiş olan son olayların ve 2005 sonbaharında Fransa'da meydana gelen ve daha sonra diğer batı Avrupa ülkelerinde devam etmiş olan şiddet saldırılarının dikkate alınmasıyla, bu olaylar, kültürler arası akılcı diyalogun artan öneminin her zamankinden daha ciddi olarak kabul edildiğinin altını çizmiştir.

8. Ermenistan, Romanya, Sırbistan ve Karadağ, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan ulusal delegasyonları Rapor'a ve Tavsiye Kararları'na katkılarda bulunmuşlardır. Rapor'un hazırlanmasında kullanılan referans malzemesi Uluslararası Sekretarya tarafından sağlanmıştır.

II. Kùltürler arası diyalogu geliştirmek

9. Diyalog, kùltürel çeşitliliğin bir bölünme ya da karşı karşıya gelme nedeni olmayıp bir güç kaynağı olduğu anlayışına dayalı olarak, diğerlerinin söz ve eylemlerinin temelini oluşturan değerlerin, normların, tarihsel deneyim ve kùltürel realitenin karşılıklı olarak daha iyi anlaşılmasını amaçlar. Bilgi, daha önceden edinilmiş görüşlerin, diğerleri hakkındaki basmakalıp yargıların ve ön yargıların yerini aldığında, bu yargılar, çevremizdeki dünyaya değişik görüş açılıarı sunma anlamında zenginleşmeye göre daha az bir tehdit olarak algılanır.

10. Böyle bir diyaloga girmek için insanın, farklı düşünce biçimlerine, günlük yaşamlarını kendilerinkinden farklı değerlere ve deneyimlere dayandıran insanlara karşı tolerans göstermeye hazırlıklı olması gerekir. Fakat tolerans tek başına yeterli değildir: birilerine saygı göstermek, diğer kişilere de saygı göstermek kadar önemlidir. Tolerans diğerlerinin istedikleri gibi davranmalarına izin vermek anlamına gelirken, saygı kişinin ne olduğuna ya da ne yaptığına gerçekte pozitif bir değer verir, yani toleransın ötesindedir.

11. Kùltür belli bir zamanın ya da mekanın kùltürel özelliklerini, yalnız farklı bir kùltüre, etnik ya da dini geçmişe ait olan kişilere değil aynı zamanda farklı politik inançları, sosyal konumları ve de ekonomik güçleri olan kişilerin inançlarına, yargı değerlerine, endişelerine kulak vermeyi ifade eder.

12. Kùltürler arası diyalog, katılan kişilerin yalnız kendi düşüncelerini paylaşarak bilgi değişimini arzusu gösterdikleri ve diğerlerini dinledikleri bir süreç olmayıp, diğer perspektifleri kendi düşünüş tarzlarına entegre ederek kendi dünya görüşlerini değiştirmeye açık olduklarını gösterdikleri devamlı bir süreçtir. Karşılıklı anlayışa ulaşımı sadece farklılıkların tanınması sağlayamaz. Karşılıklı olarak değer ve önemi anlamak ancak diğer görüşleri kabul etmeye gerçekten açık olmakla mümkün olur.

13. Kùltürler arası diyalog, yanlış anlamaları ve güvensizlikleri azaltmak, ve anlaşmazlıkların şiddete başvurulmaksızın önlenmesinin zeminini hazırlamak suretiyle anlaşmazlıkların çözümüne - uluslararası, ulusal ve yerel zeminlerde - yardımda büyük bir potansiyele sahiptir. Ayrıca mevcut ve gelecek ekonomik, sosyal ve politik sorunların, deneyimleri paylaşarak ve çözüm yollarının birlikte uygulanması yoluyla halledilmesinde muazzam bir potansiyele sahiptir.

14. Kùltürler arası diyalog en iyi şekliyle, ÷lkelerin, farklı kùltürler hakkındaki artan bilgiye, diğer kùltürel değer sistemlerine ve geleneklerine karşı saygıya, kùltürlerin ve medeniyetlerin dinamik olduklarının anlaşılması ve diyaloga taraf olan herkesin değişmeye hazır olmasında gösterilen gayretle kendini belli eden kùltürler arası diyaloga uygun zemin hazırlamaları için güçlerini birleştirmelerini sağlayan paylaşılan amaçların, ortak paylaşımı duygusuyla sonuçlanabilir. Bu gibi çabalara kendini en belirgin biçimde veren alanlar politika, yasal düzen, eğitim, bilim, kùltür ve bilgidir.

III. Çok kùltürlü toplum ve kùltür mirası

15. İnsanlar, kırsal toplumlarda olsun kentsel toplumlarda olsun, yazılı tarihin başından bu yana çok kùltürlü ortamlarda yaşamışlardır. Kùltürel, dinsel ve dilsel bir geçmişin yönetici seçkinleri, kendi bölge sınırları içindeki diğer kùltürlere ve dinlere ait olan ve çoğunlukla kendi dillerinden olan azınlık gruplarının varlığını, bir yandan ana kùltür akımına entegre etmeye çalışırlarken, bu azınlıkların varlığını geniş çapta hoşgörüyle karşılamışlardır.

Yöneten seçkinlerdeki değişiklikler bu çok kültürlü toplumlar içindeki güç dağılımını etkilemeye yönelmiştir, fakat bu durum değerlerini ve normlarını azınlık gruplarına kabul ettirmeye çalışan dominant kültürün çabalarıyla birlikte çok kültürlü bir arada var olmanın temel modelini değiştirememiştir.

16. 20nci yüzyılda her nasılsa, modern ulaşımın ve iletişim teknolojilerinin yayılmasıyla kolaylaşan sürekli artan küreselleşme hızı, çok kültürlü toplumların çerçevesini derinden değiştirmiştir. Çok farklı geçmişlerden gelen insanların dağılımlarının özel düzeni, hızlanan göç olaylarının sonucu olarak çok karmaşık bir hal almıştır. Piyasaların ve bilgi ağ sistemlerinin kürselleşmeleri ile, tüketim düzenleri ve kütle kültürü dünya üzerinde gittikçe daha çok örneklenmektedir. Bununla birlikte aynı mekanizma ile, yeni yaşam ortamlarına uyum sağlarken kendi doğal kültürlerini oluşturan unsurları muhafaza etmek göçenler için daha kolay olmuştur.

17. Geçmişin örneği, bir yanda günlük kültürün artan standardizasyonu ve diğer yandan da bireysel kültürlerin unsurlarını muhafaza etme çabası ikiye bölünmüşlüğü üzerinde: tolerans, azınlık kültürlerini ana kültür akımına entegre etme temelini oluşturma amacıyla, kültürel grupların hepsinin normlar değerlerini belli bir toplum çerçevesinde eşit olarak bulunduranın yollarını bulmaya çalışan yeni “çok kültürlülük” ideolojisine yer vermiştir.

18. Çok kültürlülük ideolojisini uygulamaya koymak üzere, farklı çevrelerden gelen insanların barış içinde ve hepsi için şöyle ya da böyle uygun bir şekilde yaşamaları adına gerekli ön koşulları yaratmak zorunludur. Bu gibi önkoşulların arasında; nispi temsillerle, parti koalisyonu politikalarıyla ve sorumlulukların dağıtıldığı hükümet yapılarıyla kendini belli eden bir politik sistem; ehliyetli, tarafsız, ilgili ve devlette güvenilir yürütme daireleri; ve adaleti ve eşitliği sağlamak için gerekli olan araştırma ve el koyma kuvvetlerine ırk ve diğer ayrımcılıkları izlemek üzere direktif verecek bağımsız yasal organlar ve ırksal ve diğer ayrımcılıkları gözleyen bağımsız organlar vardır.

19. Çok kültürlü toplumun tüm üyelerine, yasaları okuyabilme olanağı ve haklarını kendilerini rahat hissettikleri dil ile savunabilmeleri olanağı da dahil olacak şekilde bu kurumlara gerçekten de eşit erişim fırsatının sağlanması aynı derecede önemlidir; burada eğitimin hayati bir rolü vardır.

20. Bir toplumun çok kültürlü yapılarının, genç neslin değişen değerleri, normları ve amaçları da dahil olmak üzere, kültürel değişimlere ayak uydurması, kültürlerin zaman içinde değişime uğrayan esnek varlıklar olmaları gibi, önemlidir. Bazı Avrupa ülkelerinde göç konusundaki deneyimler, toplumun temel prensiplerinin hepsini çevirmeden her bir sosyal, politik, dini, etnik gruplar için toplum içinde toplumlar yaratma anlamında çok kültürlülüğün, özellikle yeni çok kültürlülüğün tam merkezinde yer alan liberalizmin, uzun vadede sürdürülemez olduğunu göstermektedir.

21. Bugün KEİ üyesi ülkeler, diller, kültürler ve dinler çeşitliliğinin ötesinde kendi ortak miraslarını ve paylaşılan değerlerini tekrar keşfetmeye teşvik edilmektedirler. Sivil toplumun tam katılımına dayanan ortak bir kültürel ortamın oluşturulması böyle bir çabaya kolaylıklar sağlayabilir. Bu yeni ortamın, diyalog ve evrensel değer ilkelerinin etrafında kurulması gerekecektir.

22. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Parlamenter Asamblesi, çalışmalarının ilk başından beri bölgeye özel kültür konularına ayrı bir dikkat çekmiştir. Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler

Komisyonu özellikle aşağıdaki konulara eğilmiştir: “Karadeniz Havzasının Tarihi Hakkında Müşterek Araştırma Programı”, “KEİPA Üyesi Ülkelerin Kültür Miraslarının Korunması”, “Karadeniz Bölgesinde Kültür Mirasının Korunması Programının Ana Hatları”, “KEİ Üye Ülkelerinde Kültürel Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi” ve “KEİ Bölgesinin Kalkınmasında Kültürün Rolü”, ve Asamble 4/1994, 6/1994, 18/1996, 70/2003 ve 80/2004 sayılı Tavsiye Kararlarını kabul etmiştir.

23. Bunlara ilave olarak, Karadeniz bölgesinin zengin kültürel ve tarihsel mirası nedeniyle, turizmin gelişmesi, KEİ ülkeleri arasında en çok gelecek vaat eden alanlardan biri olarak belirmiştir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Parlamenter Asamblesi “Karadeniz Bölgesinde Turizmin Gelişmesi”ne dair Rapor ve Tavsiye Kararı 32/1999’da ve “Karadeniz Bölgesinde Kültür Turizmi Alanında İşbirliği”ne dair Rapor ve Tavsiye Kararı 83/2005’te KEİ bölgesinin, 21nci yüzyılın gidilecek büyük turistik merkezlerinden birisi olmak için çok büyük bir potansiyele sahip olduğunu vurgulayarak belirtmiştir.

24. KEİ bölgesindeki kültür mirası kompleks medeniyetlerde demir atmıştır. Bölgenin mirası, KEİ kültürü ve medeniyeti için, modernlik düşüncesinin önemli ve çoğu zaman gözden kaçırılmış bir boyutudur. KEİ bölgesi, kültür çeşitliliğinin tüm kültürlerle bir zenginlik kaynağı sunduğunu ve kültürler arası diyalogun bu anlamda kültür çeşitliliği ile ayrılmaz şekilde bağlantılı olduğunun yadsınamayacağına doğrulamaktadır.

25. KEİ bölgesinin zengin kültür mirasının modern bir kimliğin oluşturulması kaynağı olarak korunması ve kullanılması, kültürler arası husumetin terk edildiğini ve çeşitliliği kabul etmeye dayalı ortak bir kültürün oluştuğunu düşündürmektedir. Kültürel pluralizmi yönetme yeteneği toplumun olgunluk derecesini belirler ve farkları entegre edebilecek demokratik bir toplumun oluşturulmasında rasyonel seçimlerin kullanılacağı bir duruma geçiş yapmasına izin verir. Bu bağlamda, bu potansiyelin onu yapıcı bir güç haline getirdiği kültürel pluralizm, gelecek için bir fırsat ve günümüz için bir motordur.

26. Tarih, kültürel başarılar ve kültürel paylaşımlar hakkında bilgi toplanılmasında, uygun şekilde kullanılması halinde, karşılıklı anlamada bir yayılma, saygı ve gurur, ve farklı deneyimlerin bir noktada kavuştuğu bir yer sağlayabilecek ve uzlaşma adına bir vektör işlevini görebilecek bir temel kurulmuştur.

27. Medeniyetler arası diyalog, daha etkili ve faydalı olmak için, üniversitelerin ve kültürel ve akademik çevrelerin olduğu kadar ortak çıkarlara sahip kurum ve kuruluşların girişimleri üzerinde uluslararası diyalogun farklı alanları ve bölgeleri kapsayacak şekilde çoğaltılmasına gerek duyar. Bununla birlikte, çabaları uzlaşmaya ve anlamaya götüreceği yolun açılması açısından diyalogu ve birlikte var oluşun değerlerini çok geniş bir biçimde yaymaya ve farklı insanları ve ulusları bağlayan insani bağları sağlamlaştırmaya odaklanılmalıdır. Kültürler arası diyalogun, ulusal zenginliğin ve kültür mirasının daha geniş uluslararası sahnede ortak olarak korunması kapsamında özel programların gerçekleştirilmesi yoluyla desteklenmeye gereksinimi vardır. Birleştirilmiş araştırma sonuçları ve tüm bölgenin kültür mirasına ilişkin veriler bu yöntemle elde edilebilir.

28. Amaçlanan diyalog, insanlığı meşgul eden ve bilincine baskı yapan soruları cevaplandırmaya uğraşmalı, ve medeniyetlerin ve kültürlerin temellerinden çözümler bulmaya çalışmalıdır. Diyalog, hegemonyaya ve uluslararası toplum üzerinde tek kutuplu bir entelektüel ve kültürel sistem empoze edilmesine karşı koymaya ek olarak, ilk önce insan hakları ihlalleriyle ve insanların kendi kendilerini yönetme haklarının verilmemesi ile olduğu

kadar haksızlıklarla da mücadele etmeye çalışmalıdır. Kùltürler arası diyalog ayrıca, hürriyet ve bağımsızlık isteyen insanlara karşı saldırganlığın her türlüünü önlemeye de yönelmeli, ve insanların uluslararası yasalarla sağlanmış ve beşeri ilkelerle garanti altına alınmış olan haklarının ellerinden alınmasına her düzeyde karşı duracak bir araç görevini üstlenmelidir.

29. Kùltürler arası diyalog, bu kùltürlerin tüm insanları arasında karşılıklı saygıya dayalı olmalı ve hak ve adalet ilkelerini korumalıdır. Kùltürler arası diyalog, hoşgörüyü güçlendirmek ve kültürel bir arada var olmayı, barışı ve güvenliğı de yerleştirmek açısından uluslararası toplum tarafından gösterilen çabalara verilen desteklere katkıda bulunmalıdır.

IV. Kùltürler arası diyalogu yaymanın potansiyelleri

a) Politikanın rolü

30. Kùltürler arası diyalogun amaçlarını gerçekleştirmede politikanın rolü çok önemlidir: anlamlı diyaloglara yol açacak ve kùltürler arası karşılaşmalara götürecekt ortamın yaratılması diyaloglarının bireyler tarafından yürütüleceğı bir gerçek iken- politikacılar ve devlet yetkilileri de dahildir ama şüphesiz ki yalnız onlarla sınırlı değildir. - aslında bu diyalog büyük çapta, yerel ve ulusal arenalardan bölgesel ve uluslararası arenalara kadar her düzeydeki politika aktörlerinin elindedir.

31. Birinci ve ilk olarak, kùltürler arası diyalogu düzenli olarak beslemek için politikanın her seviyesinde politik irade bulunmalıdır. Bu politik irade kültürel çeşitliliğı koruma kararlılığında, ve kayıtsızlığa, hoşgörüsüzlüğe ve ayrımcılığa ırksal, politik veya sosyal zeminlerde her zaman karşı koyma kararında ifade edilir.

32. Böyle bir politik eylemin yol gösterici ilkeleri, -yerel, ulusal ve uluslararası- tüm toplum gruplarının diyaloga katılmalarını sağlayarak, karşılıklı saygı, demokratik işleyişin kurallarına uyma, hukukun üstünlüğü ve pluralizm kararlılığı olmalıdır.Çocuklukla politik karar mekanizmalarında eksik temsil edilenlerin de, ki bunlar özellikle kadınlar ve genç nesildir, katılımına özel önem verilmelidir.

33. Uluslararası toplumun rolü her şeyin üstünde, insani görünüşlü bir küreselleşmeyi sağlamak için, müşterek olarak meydan okuyarak ve gerekli kararlılığı ve sabrı göstererek, kùltürler arası diyalogda bir örnek oluşturmalıdır: insan refahının ve saadatinin temellerini oluşturan şeyin kùltürlerin çeşitliliğı olduğunu ve bu çeşitliliğin yalnız, bir ön koşul olarak, dengeli bir kalkınma biçimi içeren adalet ortamında hüküm sürebileceğı yalnız sözle değil eylemler yoluyla da kesin olarak ortaya koyulmalıdır.

34. Bölgesel organizasyonlar, yalnız kendi bölgelerindeki paylaşımda ve işbirliğinde değil, aynı zamanda bölgeler arası diyalogda da önemli basamak taşları oluşturdukları için kùltürler arası diyalogda oynayacakları hayati önemde bir role sahiptirler. Bölgesel organizasyonlar uluslararası organizasyonlarla birlikte, kùltür, eğitim ve diğer alanlardaki değişim programları yoluyla, doğrudan kùltürler arası deneyimler için artan fırsatlar sağlamak üzere çaba sarf etmelidirler:

35. Ulusal hükümetler, popüler ya da geleneksel, hakim olan ya da azınlık olan olsun, tüm kùltür miraslarını korumakta yasal yapıları ile kesin bir kararlılık göstermelidirler. Bu çabalarında onlara, bu amaç için yaratmış oldukları uluslararası toplumlarca ve uluslararası organizasyonlarca yardım edilmelidir. Böyle davranmanın önemli araçlarından biri tarihin

araştırıldığı ve öğretildiği usullerdir: toplum içindeki her kültür veya kültür grubu, dünyamızın farklı gerçeğini yansıtan görüşlerin çeşitliliği ile tarihi bilgi havuzunu kendi tarihini bu şekilde zenginleştirecek olan yazma hakkını savunma araçlarına sahip olmalıdır. Yukarıda bahsedilenleri dikkate alarak, tarihi geçmiş, gerçek kanıtlara dayandırılmalıdır.

36. Farkları anlamadan ve kucaklamadan çok kültürlülük olamaz. Geniş Karadeniz Bölgesi çeşitli etnik grupları, kültürel ve etnik gelenekleri, dini ifadeleri ve değerleri ile bereketli bir varlığa sahiptir. Bu bölge insanları arasındaki farklılıkları anlamak ve kabul etmek için önce Karadeniz Bölgesi kültürlerinin özelliklerini ve vardıkları noktaları bilmek gerekir. Bu amaçlara varmanın temel araçlarından birisi ulusal kültürel kimlikleri muhafaza etme konusunda yetkili makamların (müşterek veri tabanları oluşturmak ve bunları halka sunulmaları) işbirlikleri, çalışmalarında basın yoluyla şeffaflık (internet, eğitim sistemleri ve kitle iletişim araçları) ve sanatçıların ve kültür-egitim kurumlarının yakın temasıdır (tiyatrolar, arşivler, anıtları koruma kurumları...). Ayrıca kültürel gelişmenin direktiflerini akılda tutmak ve Avrupa projelerinde görev almak ta gereklidir. Bu durum KEİPA üyelerinin proje çalışmalarının sonuçlarını daha geniş Avrupa bağlamına dahil edecektir.

37. Kültürler arası diyalog yalnız entelektüel ve kültür çevrelerini ilgilendirmemektedir, bu diyalogun aynı zamanda derin bir politik boyutu da vardır. En asıl tabiriyle söylemek gerekirse, kültürler arası diyalog yalnız toplum içinde ve ülkelerde değil ve fakat aynı zamanda alt-bölgesel, bölgesel ve dünya düzeylerinde de birlikte yaşamayı teşvik eder. Kültürler arası diyalog, dünyanın her bölgesinde ve kültür alanlarında gerçekten en üst düzeyde güçlü bir siyasi irade ister. Bu diyalogun başarısı için dünyanın bazı bölgelerinde hakikaten bir miktar cesaret gerektiren irade gereklidir. Dolayısı ile bu diyalog her bir sivil toplumun ve bunların aktif kuvvetlerinin katılımını gerektirir.

38. Diyalogu bu şartlar altında teşvik etmek yalnız küresel değil, bölgesel ve alt bölgesel olarak barışı teşvik etmekle de ilişkili olarak görünmektedir. Diyalogun bu şekli ile teşvik edilmesi, anlaşmazlıkların gerçek bir çözüme kavuşturulması ve yanlış anlamalarla, kinle ve hatta derin düşmanlıklarla bölünmüş insanlar ve toplumlar arasında kalıcı barışın kurulması için vaz geçilemez bir şarttır. Diğerlerinin düşündüklerine kulak vermek arzusuna, anlamaya ve karşılıklı saygıya dayalı böyle bir diyalog büyük bir politik hareket olur.

b) Eğitimin rolü

39. Eğitim, kültürler ve medeniyetler arasındaki sürekli ve kalıcı diyalogu sağlamak için farklılıklar ortasında birliği pekiştirmekte eşsiz bir enstrüman ve süreçtir. Hakikaten, resmi, gayri resmi veya başka türlü yaklaşımlarla sağlanan her düzeydeki eğitim özünde, herkesçe erişilebilir olması kaydıyla, diyalog potansiyelini ortaya çıkarmak yeteneğine sahiptir. Parlamenter Asamble, KEİ üyesi ülkeler arasında önem teşkil eden eğitim konusunu geçmişte birçok kereler ele almış, eğitimin önemli rolü hakkında sağlam önlemler almış ve girişimlerde bulunmuştur. “Eğitimin İyileştirilmesinde KEİPA Üyesi Ülkeler Arası İşbirliği”, “KEİ Üyesi Ülkelerin Akademik Toplulukları Arasında İşbirliği ve Bunun Yasal Çerçevesi”, Yüksek Eğitim Diplomalarının KEİPA Üyesi Ülkelerce Karşılıklı Tanınması”, “Karadeniz Üniversiteleri Ağı: KEİ Akademik İşbirliğine Katkısı”. Asamble bu konularla ilgili 10/1995, 27/1998, 31/1998 ve 56/2001 sayılı Tavsiye Kararlarını kabul etmiştir.

40. Bundan başka Asamble, genç insanlar arasındaki genç girişimciler derneklerinin ortak faaliyetleri, genç politika liderleri, ve ulusal öğrenci birlikleri vs, ve öğrenci mübadelesi, sanat yarışmaları ve festivalleri ve diğer faaliyetler gibi daha sıkı mesleki temasları teşvik

etmenin altının çizildiği “Karadeniz Bölgesinde Gençliğin İşbirliği” konusundaki 24/1997 sayılı Tavsiye Kararı’nı hatırlatır. Ayrıca, KEİPA’nun himayesinde bir Karadeniz Gençlik Asamblesi oluşturulması adına ulusal gençlik örgütlerince gösterilen çabalara verilen destekler vurgulanarak belirtilmiştir.

41. Ulusal ve yerel idarelerin ayrıca, ve en önemli olarak, kendi toplumları içindeki tüm grupların eğitime, bilgiye ve politik karar almaya eşit erişim olanağına sahip olmalarını sağlama sorumlulukları vardır. Bunun temel ön koşulu ise, politikaya katılma da dahil insan haklarını elde etme yolunda ana engeli teşkil eden okuma yazma bilmemenin temelden halledilmesidir. Kültürel ve etik okuryazarlık olarak adlandırılan olgunun edinilmesini teşvik etmek ve kolaylaştırmak da ulusal ve yerel idarelerin sorumluluğudur: yabancı dillerde iletişim kurma yeteneği, ve insanın kendi kimliğinin köklerine sıkı sıkıya sahip çıkarken öte yandan da kültürel çeşitliliğin değerini anlaması. Uzun süreli eğitim, çok farklı coğrafi, etnik, dini, kültürel ve sosyo-ekonomik geçmişlere ait insanlar arasında karşılıklı anlayışa yol açan anlamlı diyalogun temelini oluşturan hayati önemdeki becerileri elde etmenin anahtarıdır.

42. Fakat sadece eğitim arayışında olmak tek başına yetmez. Evrensel olarak paylaşılan bir değerler anlayışını geliştirmek ve barış için anahtar konumdaki yeteneği ve anlaşmazlıkları önlemeyi ve halletmeyi teşvik için genel bilgiye ve kültürler, medeniyetler, dinler ve özellikle de gelenekler bilgisine götüren araç görevini yapabilen “kaliteli eğitim” ile ortaya konan ve yönlendirilen hırs da olmalıdır.

43. Diyalogun ders müfredat programına entegre edilmesi önemli eğitim reformlarını gerektirmektedir. Ulusal eğitim politikalarının amaçlarının ve hedeflerinin değiştirilmesi; müfredat programlarının, ders kitaplarının, okullar ve öğretim öğrenim malzemeleri gözden geçirilip değiştirilebilir, sürdürülebilir kalkınma kurallarının tanıtılması; demokratik değerlerin, insan haklarının, çoğulculuk ve şiddet karşıtlığının ve uygulamalarının takdir edilmesinin öğretilmesi gerekebilir; bunların hepsi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla tamamlanabilir ve zenginleştirilebilir. Yeni öğretmen nesillerini eğitme stratejileri ve görevlerini yapan öğretmenlerin yönlendirilmeleri ve eğitimleri bu gündemi tamamlamalıdır. Kaçınılmaz bir şekilde uzun süreli insan hakları eğitimi ve anlaşmazlıkların çözümü, bu eylemlerin resmi eğitimin ötesinde, gayri resmi şekilde ve resmi olmayan şekillerde öğrenmeyi özendiren hayat boyu süren eğitim şekillerine geliştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir.

44. Tekdüzeleştirilmiş metotlara ve uyumlu programlara istinaden yapılan eğitim, ve kültür bilimlerinde geleceğin uzmanları arasındaki diyalog, daha iyi karşılıklı anlamayı mümkün kılacak ve ortak programlar kadar politikaların uyumlu hale getirilmesini kolaylaştıracak profesyoneller ağının oluşturulmasına yol açacaktır.

c) Kitle İletişiminin Rolü

45. Kitle iletişim araçları, demokratik kültürün oluşturulması ve geliştirilmesi için her ülkede önemlidir. Bu araçlar insanlara, kamu oyunun oluşturulması sürecini, davranışları ve politik seçimler yapmayı etkileyen bilgiyi sağlarlar.

46. Kitle iletişim alanındaki ve her şeyden önce KEİ üyesi ülkelerin ulusal televizyonları arasındaki işbirliğinin gelişmesi, bölgede yaşayan insanlar arasındaki barışa ve uluslararası anlayışa, karşılıklı saygıya ve hoşgörüyeye yardımcı olabilir. Kültürel programların televizyonlardaki karşılıklı değişimi kişinin komşusu hakkında daha iyi bilgi edinmesine ve

ortak kültürel köklerin ve benzerliklerin fark edilmesine katkıda bulunur. Bu gibi işbirlikler, daha ileri düzeyde, politik ve ekonomik işbirlikler için ve anlaşmazlıkların önlenmesi için gerekli zemini hazırlar.

47. Parlamenter Asamble, televizyon yayınlarının Karadeniz bölgesi halklarının büyük çoğunluğu için en güçlü ve etkileyici kitle iletişim aracı ve en önemli bilgi kaynağı olduğunun farkındadır. Devlet bütçesinden beslenen ulusal televizyon kurumlarının, halkı, KEİ üyesi ülkelerin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamlarındaki gelişmeler de dahil olarak geniş çeşitlilikteki olaylar hakkında bilgilendirmek gibi özel bir sorumlulukları vardır.

48. Asamble, kitle iletişiminin katalitik rolü ile kültürler arası diyalogun KEİ üyesi ülkeler üzerinde yaratabileceği değerli etkiyi dikkate alarak, “Karadeniz Bölgesinde İşbirliğini Yaymada Kitle İletişiminin Rolü” hakkındaki 47/2000 sayılı Tavsiye Kararı’nı hatırlatır. Asamble, aynı zamanda KEİ Üye Ülkeleri Kamu Yayıncıları Birliği’nin KEİPA’nın girişimi üzerine 2001 yılında Bükreş’te, 2002 yılında Yunanistan’da, 2003 yılında Sofya’da ve 2004 yılında Odesa’da yapılmış olan dört toplantısını da hatırlatmaktadır.

V. KEİ Üyesi Ülkelerde Diyalogun Yaygınlaştırılması

49. Arnavutluk, Azerbaycan, Belarus, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye ve Ukrayna kültür bakanları, KEİ bölgesinde yaşamakta olan halklar arasında daha iyi bir anlayışın sağlanması için kültürel işbirliğinin önemini dikkate alarak, karşılıklı saygıyı yeşertmenin gerekliliğini kabul ederek, hoşgörüyü anlayarak, kültürel bağları güçlendirmeyi ve işbirliğini geliştirmeyi hedefleyen çabalarını sürdürmeyi arzu ederek, 1993 yılında Kültür, Eğitim, Bilim ve Bilgi Alanlarında İşbirliğine Dair Karadeniz Konvansiyonu’nu imzalamışlardır.

50. Konvansiyon, işbirliği için uzun vadeli bir yasal çerçeve oluşturmakta ve gelecekte diğer ikili ve çok taraflı kültürel anlaşmaların yapılması için, Konvansiyon kapsamında yürütülmekte olan projelere destek sağlanması ve Karadeniz bölgesinde yaşayan halklar arasında kültürel temasları genişletmek ve çeşitlendirmek amacıyla sivil toplum örgütlerinin, sanatçı ve yazar derneklerinin, spor, gençlik ve çocuk kurumlarının Karadeniz kültürel işbirliği süreci ile ilgilenmeleri için uygun koşulları yaratmalarını hükümetlere öneren sağlam bir yasal çerçeve teşkil etmektedir.

51. İmzalanmasından bu yana Konvansiyon çerçevesinde, daha sonra 1997 yılında Karadeniz Üniversiteleri Ağı’nın kuruluşuna yol açmış olan Karadeniz Üniversitesi’nin 1993 yılında Romanya’da açılması, ilk Karadeniz Sanat Festivali’nin 1994 yılında Soçi’de düzenlenmesi, Gürcistan’da iki kez yapılan Karadeniz Film Festivali, “Karadeniz’in Dalgaları” yazarlar gezisi, sanatçı, bilim adamı ve öğrenci mübadelesi, vs. gibi birçok önemli etkinlikler yapılmıştır. Konvansiyona imza koyan ülkeler arasında bir dizi karşılıklı kültürel, eğitimsel ve bilimsel işbirliği anlaşmaları yapılmıştır.

52. Asamble, KEİPA Rusya Delegasyonu’nun KEİ Üyesi Ülkeler Çocuk ve Gençlik Festivali’nin tertiplenmesi hakkındaki girişimine destek vermek suretiyle, Karadeniz kültür işbirliğine ayrıca katkı sağlamıştır. KEİPA’nın vermiş olduğu destek sonucunda, her ikisi de KEİPA Rusya Delegasyonu’nun davetiyle organize edilen Birinci ve İkinci "Golden Ferry - Altın Feribot" Çocuk ve Gençlik Festivalleri 2001 ve 2002 yıllarında Soçi’de gerçekleştirilmiştir. Aynı kapsamda Birinci Karadeniz Başkentleri Festivali 24-31 Ağustos 2002 tarihlerinde Ankara’da yapılmıştır.

53. 18nci Genel Kurul'un 5 Aralık 2001 tarihinde Sofya'da kabul etmiş olduğu KEİ Üyesi Ülkeler Çocuk ve Gençlik Festivali'nin Organize Edilmesine dair 58/2001 sayılı Tavsiye Kararı, Çocuk ve Gençlik Festivali'nin oynamış olduğu olumlu rolü dikkate alarak Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu'nun gelecek festivallerin davet yoluyla KEİPA üyesi ülkelerde yapılması önerisini kabul etmiştir. 58/2001 sayılı Tavsiye Kararı, KEİ üyesi ülkelerin parlamento ve hükümetlerine, KEİ İş Konseyi'ne, Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası'na, konularında uzmanlaşmış KEİ merkezlerine, sivil toplum örgütlerine ve iş toplumlarına gelecekte yapılacak festivallere mümkün olan her türlü mali yardımı sağlamaları çağrısı yapar.

54. Kültürel diyalogun yasal çerçevesinin önemi çok büyüktür. Buna bir örnek olarak, Yunanistan ve KEİ üyesi ülkeler (Moldova hariç) arasında, tiyatro, raks, edebiyat, arkeolojik ilgi konuları ve kültür mirası alanlarında işbirliğini içeren ikili kültür anlaşmaları yürürlüğe konulmuştur.

55. Farklı ekonomik kalkınma düzeyine, etnik, kültürel ve din çeşitliliğine sahip ülkeler, KEİ ülkelerinin çok yanlı kültürel ve hümanist işbirliklerinin gelişmesine özel bir karakter getirmek suretiyle KEİ bölgesini temsil etmektedirler. Bu bakımdan, "kültürler arası diyalog"a geçiş, ve hümanist ideallere saygı, farklı uluslara ait halklar, bölgeler ve kültürler arasında diyaloga ve karşılıklı anlamaya kararlılık gösterilmesi çağrısı yapan "barış kültürü" gibi değerlerin tanınması yüksek öncelik meselesidir.

56. Başarılı örneklerin ortak tanıtımında eski el sanatları, ezgiler, rakslar, hatıra eşyaları ve gelenekler yoluyla ulusların kültürel kimliklerinin korunması alanında işbirliği. Kuzey Sırbistan vilayeti Voyvodina'da, kültürünü, geleneklerini ve değerlerini 200 yılı aşkın süredir muhafaza ede gelmiş Slovak nüfusunun çoğunlukta olduğu bir eyalet olan **Kovačica** örneği. En başarılı temsilcisi tüm dünyaca meşhur olan saf resim ekolüdür.

57. Tüm ulusların eşit oldukları fikri insanların akıllarında köklerini saldıkça, ulusların kendi çeşitlilik ve kimlik hakları, KEİ ülkeleri arasında kültürel ve hümaniter bir işbirliğinin başarılı gelişmesi için bir pasaport olabilir. Böylece kültür, halk arasında hoşgörü, nezaket ve takdir geleneklerinin yayılmasına katkıda bulunabilir.

58. 1995'te Avrupa Topluluğu Kültür Bakanları "Avrupa Kültür Başkenti" başlıklı ve 1983 Kasımında dönemin Yunanistan Kültür Bakanı Sayın Melina Mercuri tarafından teklif edilen bir Projeyi kabul etmiştir. Her yıl Avrupa şehirlerine adanan Kültür Başkenti statüsü, her düzeyde, sosyal katılım ve uyuşum, ticaret, eğitim, turizm, miras ve kentsel yeniden oluşum için fırsatlar sunmaktadır. Bu projeler her şehrin kalbine kültür yerleştirir ve bunu daha ileri götürmek için ilham arar. Bugüne kadar 31 Avrupa Kültür Başkenti olmuştur. Bu yıl bir kuzey Yunanistan şehri olan Patras "Avrupa Kültür Başkenti"dir.

59. 2000 yılında alınan bir Karar gereği "Avrupa Kültür Başkenti" Projesi, 2005 ve 2019 yılları arasındaki bir dönem için Avrupalı olmayan şehirler için genişletilmiştir. Bu bağlamda, Lüksemburg ve Romanya Kültür Bakanları 2000 yılında kültür alanında İşbirliği Anlaşması yapmışlar ve bu İşbirliği Anlaşması 2002 ve 2004 yıllarında yenilemiş ve Avrupa Kültür Başkenti Rolünü 2007 yılında Paylaşma Anlaşmasıyla da pekiştirilmiştir. Bu şekilde 2007 yılında Sibiu (Romanya) ve Lüksemburg bağımsız bir jüri tarafından sırasıyla 2007 Avrupa Kültür Başkenti ve 2007 Ortak Kültür Başkenti olmak üzere seçilmişlerdir.

60. Türkiye’de ise, İstanbul’un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmak için çaba sarf etmekte olduğunu yukarıdakilere dayanarak belirtmek gerekmektedir. İstanbul 2010 Girişim Grubu Başkanı Sayın Egemen Bağış’a göre İstanbul’un Avrupa’nın Kültür Başkenti olarak seçilmesi Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki iletişim ve kültür diyalogunun güçlendirilmesi için çok iyi bir fırsat yaratacaktır. Bundan başka, 2004 yılındaki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu sırasında İspanya Başbakanı Sayın Luis Rodriguez Zapatero tarafından ortaya atılmış ve daha sonra da ortak sponsor olarak Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından desteklenmiş olan “Medeniyetler Birliği” girişimi, Birleşmiş Milletler Örgütü’nün 14 Temmuz 2005 tarihindeki bir açıklamasının ardından resmen hayata geçirilmiştir. Girişim, Batı ile İslam dünyası arasında ayrılık yaratma çabalarına karşı bir yanıt olarak gündeme gelmiş olup, kültürler arası ortak evrensel değerlere öncelik vererek birlik duygusu, işbirliği ve uyum ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Gündeme geldiği günden bu yana artan bir görünürlük kazanan girişim, bugün kültürler, dinler ve medeniyetler arası diyalog bağlamında atıf yapılan öncelikli projelerden biri durumuna gelmiştir. Nitekim, son karikatür krizi sırasında İslam ve Batı dünyaları arasındaki diyalog ve anlayış eksikliğinin giderilmesi bakımından en fazla öne çıkan girişim Medeniyetler İttifakı olmuştur.

61. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna tarafından temeli atılmış olan Kültür Yoluyla Demokratik Kalkınma Girişimi, Avrupa Konseyi “Kalkınma için Kültür ve Kültürel Politika” STAGE Projesi (Support for Transition in the Arts and Culture in Greater Europe - Daha Büyük Avrupa’da Sanat ve Kültürde Değişim için Destek) konusunda 15-16 Eylül 2005 tarihlerinde Kiev’de toplanan 5nci Bakanlar Konferansı sırasında kabul edilmiş olan bir Niyetler Bildirgesidir. Ukrayna Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güney Kafkasya ülkeleri ve Moldova Cumhuriyeti arasında kültürel etkileşimlerin güçlendirilmesi amacıyla Bildirge’nin kabul edilmesi girişimini başlatmıştır.

62. Kiev Girişimi, STAGE Projesi’nin başarılarının korunması ve yaygınlaştırılması ve kültür politikasının, kültürel kimliğin, çok kültürlülüğün ve Avrupa’nın demokratik değerlerinin geliştirilmiş formatlarında güçlendirilmesine yönelik dinler arası diyalogun gelişiminin teşvik edilmesi çağrısı yapmaktadır. Kültürel politika konularının ve kültür mirası ve kültür projelerinin finansmanının Avrupa Konseyi himayesi altında bir kültür projesi kapsamında birleştirilmesi ilk kez olmaktadır. Girişime dahil olan ülkeler Avrupa Konseyine ve diğer uluslararası organizasyonlara destek vermeleri çağrısında bulunmuşlardır. Diğer Avrupa ülkeleri de bu girişime katılmaya davet edilmişlerdir.

VI. SONUÇ

63. Kültürler arası diyalogun en önde gelen önemi, her alanda insanlığın karşısına çıkan ve büyüyen medya okumalar, ve bireylerin ve toplumların yaşamlarını tehdit eden ve kapsamlı bir kalkınma için sarf edilen çabaları engelleyen ve böylece endüstrileşmiş ve kalkınmakta olan ülkeler arasındaki açıklığı genişleten, ve dünyanın çeşitli bölgelerinde savaşları ve gerginlikleri tetikleyen krizin daha da kötüleşmesi nedeniyle insanlık tarihinin şimdiki sahnesinde artış göstermiştir.

64. Kültürler ve medeniyetler arası diyalog, cehalet ve ön yargının eski ve yeni biçimlerine meydan okumaktadır. Bu diyalog karşılıklı anlamayı ve değişmeyi, hoşgörüyü ve barışı teşvik eder. Eğer amaç KEİ bölgesine yavaş yavaş bir barış kültürünü getirmek ise, o takdirde ana odaklanma, şiddeti reddeden ve bireyler, gruplar ve uluslar arasındaki sorunları diyalog ve tartışma yoluyla halletmek için köklerdeki nedenlere bakarak anlaşmazlıkları önleyen bir değerler, tutumlar, davranış biçimleri ve yaşam çeşitleri üzerinde olmalı ve

uluslararası hukukun, egemenliğe uyumun, bölgesel güvenliğin ve sınırların çiğnenmemesinin genel olarak kabul gören standartlarına ve prensiplerine dayanmalıdır.

65. Kùltürler arası diyalog hoşgörü, adalet ve hak çağrısının kaçınılmaz bir şekilde KEİ bölgesinin dini ve sosyal gelenekleri ile çakışacak olmasına meydan okumak ve bunu teyit etmek için gereklidir. Bu diyalog ayrıca bir ülkenin vatandaşlarının kalkınmasına köprü olur ve onların küresel uluslar topluluğunda politik, ekonomik sosyal ve kültürel entegrasyonlarının temelini oluşturur.

66. İkili kültürel işbirliği anlaşmalarına, sanat trupları değişimi yaparak, kültürel değerleri koruyarak ve yaşatarak, iyi hazırlanmış programlarla ve yetenekli sanatçıların toplantılarıyla kùltürler arası diyalogu teşvik etmekle, ve aynı toplum içindeki kültürel farklılıkları cesaretlendirerek ve yetenekli sanatçıların yaptıkları ileri düzeyli çalışmalara finans kaynakları sağlamakla ve kùltür ve eğitim kurumlarının çalışmalarını teşvik etmekle devam etmek gereklidir.

67. UNESCO, kùltürler arası diyalogun da aynı şekilde kültürel çeşitliliğin ifade edilmesinin tanınmasını ve teşvik edilmesini gerektirdiğine inanmaktadır. Birbirine bağımlılığın gittikçe artış gösterdiği bir dünyada, ve bir küreselleşme çağında, bir kùltürün bir başka kùltür üzerinde hakimiyet kurmaya kalkışmamasının sağlanması çok önemlidir. Kültürel çeşitliliğin, özellikle en az temsil edilen kùltürler bakımından, tanıtılması ve özellikle de kültürel malların ve hizmetlerin karşılıklı değiştirilmesi, ulusal, bölgesel ve küresel seviyelerde derin politik faaliyetler oluşturmaktadır. Küreselleşme, ortak insanlık mirasının değerli bir unsurunu temsil eden bu gibi çeşitliliklerin serbestçe ifade edilmesine izin vermelidir.

68. Medeniyetler arası diyalog bir şarttır, gerçekten bir ahlak ve insanlık görevidir. Olumlu ve verimli bir işbirliğini başlatmak ve insanlar arasında barışçı bir var oluş için ön koşuldur. Medeniyetler arası diyalog tutarlı iradelere ve iyi niyetlere ek olarak, tüm medeniyetlerin ve kùltürlerin ortak paydasını teşkil eden insan değerlerini ve ilkelerini güçlendirmeye yönelik bir kararlılık ister.

69. Ayrıca tarihin, insanlar ve kùltürler arasındaki etkileşimleri anlama, inceleme ve tanıtmaya için anahtar bir enstrüman olduğu tanınmalıdır. UNESCO, bölgesel ve genel tarihlerin hazırlanmasıyla ve İpek Yolu, Köle Yolu, İnanç Yolu gibi kùltürler arası büyük projeleri başlatılmasıyla ve kùltürler arasındaki ortak mirasın ve paylaşılan değerlerin ortaya çıkarılmasıyla kùltürler arasında pozitif anlayışı yaşatan tarihsel ve çağdaş süreçleri vurgulamıştır. Bu projeler, medeniyetler, kùltürler, dinler ve ruhani gelenekler arası diyalogun yenilenmesine katkı sağlayabildiği gibi, ön yargılı olmayı ve anlayışsızlığı besleyebilen ortak hatıraların kaynaklarının giderek daha çok anlaşılmasına da yardımcı olmuştur.

70. Kùltürler arası diyalogun, insanların ve ulusların bir araya getirilmesinde ve karşılıklı yanlış anlamalardan doğan engellerin, ve belli bir kùltüre ait insanların kafalarını işgal eden diğer ulusların kùltürleri hakkında temelden yoksun olan şablonların ortadan kaldırılmasında geniş çapta katkısı olur. Diyalogun devam etmesi ve kapsamının genişlemesi bu nedenle entelektüellere, ve dinler arası diyalogun bir parçası olduğu için din bilginlerine, ve hatta toplumun kültürel ve bilimsel bölümlerine geçen bir misyonu teşkil eder.